

מקרב בדר לתבוסה צבאית מלחמת עזה בתפיסת חמאס

מאת ד"ר סא"ל (מיל') שאול ברטל

מבט מבס"א, מס' 2,288, 25 ביוני, 2024

תקציר: פלישת חמאס ב-7 באוקטובר 2023 נתפסה בראיית חמאס כהתגשמות הנבואה על חורבן ישראל, וכמהדורה פלסטינית של קרב בדר, קרב בו הצליח כוח מאמינים קטן בפיקודו של הנביא מחמד להביס כוח גדול של אנשי קורייש ומכה שהתנגדו לנבואתו. הקרבות ב-7 באוקטובר נתפסו כניצחון אלוקי של המאמינים על אויבי אללה, ופסוקים ברוח זו שודרו לרוב. מעקב אחר המאמרים שפורסמו באתר המידע של חמאס, מרכז אלפלסטיני לאלאעלאם, נותנים הצצה לתמורות שחלו בהשקפה מתחושת הקרב האלוקי ועד להודאה כי הובסו בקרבות. לאחר הסבל הרב שהמיטו על רצועת עזה ואנשיה, נאלצים בחמאס להסביר לציבור הפלסטיני מדוע בכלל פרצו במלחמה מלכתחילה, ומדוע לא ציפו לתגובה צבאית משמעותית של ישראל, ולשכנע את הציבור הפלסטיני, במיוחד זה שברצועת עזה, שסבלם של התושבים וההקרבה לא היו לשווא.

קרב בדר מסמן באסלאם את ניצחון עדת המאמינים הקטנה של הנביא מחמד על כוח עדיף ממנו בהרבה. הקרב נערך ברמדאן בשנת 624 לספירה בין קבוצת הלוחמים של מחמד שמנתה כ-300 איש, לבין חיל משלוח של אנשי מכה שמנה כאלף איש. הקרב נערך ליד מעיינות בדר ומכאן שמו. בקרב מקדים נלחמו חמזה, עלי ועוביידה אבן חארת' נגד שלושה מהלוחמים של קורייש. הם הפסידו בקרב, ועוביידה נפצע פצעים אנושים ומת כשהיד. בקרב בדר הכוח המוסלמי היה מאורגן ונחוש ותחת הנהגה אחידה, הכוח של מכה היה גדול יותר, אך נלחם בצורה מבוזרת וללא פיקוד מרכזי. סורת השלל בקראן מתארת את הקרב ואת חלוקת השלל בעקבותיו. לאחר הניצחון חשף מחמד כי המלאכים השתתפו במלחמה לצידם של צבא המוסלמים, ובחדית' מפורסם של אלבווח'ארי נטען כי המלאך גבריאיל עצמו נלחם על סוסו באנשי קורייש והרג רבים מהם.

ב-7 באוקטובר ולאורך תקופת ההמתנה עד לתחילת המבצע הקרקעי שבו נכנסו כוחות צה"ל לעזה, רבו ההשוואות בין הצלחת חמאס ב-7 באוקטובר לבין קרב בדר המפורסם. לכאורה כוח צבאי קטן של כ-3,500 איש הצליח לגבור על מערכי צה"ל הפרוסים לאורך הגבול ועל מחסום אימתני של גדר משוכללת, אמצעי ירי מרובים וטנקים. תמונת הדחפור ההורס את גדר ההפרדה ותמונת הטנקים המושמדים של צה"ל הפכה לתמונת הניצחון של חמאס שהושג בהשראה אלוהית.

אתר המרכז אלפלסטיני לאלעלאם (המרכז הפלסטיני למידע) נותן לנו הצצה לתמורות שחלו בהשקפתם של פעילי חמאס. מדברי שבח לניצחון הנדיר והמיוחד על ישראל ועד להודאה בכישלון הצבאי של ההתמודדות מול ישראל. כך למשל ד"ר מחסין סאלח חוקר בכיר במרכז זיתונא בלבנון, פרסם במאמר שכותרתו, [טופאן אלאקצא – התמודדות עם היום שאחרי המבצע](#):

"מבצע שיטפון אל-אקצא שבוצע על-ידי גדודי אל-קסאם ב-7 באוקטובר 2023 היווה מכה היסטורית איכותית לישות הציונית. לא הייתה לה [תבוסה] כזאת מאז הקמתה [של ישראל] לפני 75 שנה. הפעולה שילבה את המרכיבים של הפתעה צבאית, ביטחונית ואסטרטגית מדהימה. [ההתנגדות] פלשה לאזור משמעותי של פלסטין שנכבש ב-1948, גרמה למספר הרוגים, הפצועים והאסירים (כלומר – חטופים) הגדול ביותר בהשוואה לכל הקרבות שהפלסטינים נלחמו מאז מלחמת [1948], בהם הוקמה הישות [ישראל]. [מספר זה הינו הגבוה ביותר אפילו ביחס] לרוב מלחמות ערב-ישראל. הכיבוש הישראלי, [באותה עת] נראה מבולבל ומזועזע והרגיש מושפל כשראה במו עיניו את התנפצות תיאוריית הביטחון [שלו] ואת קריסת חומות ההרתעה הפיזית והפסיכולוגית. [הכיבוש] ראה בעיניו גם כיצד הגברים של אלקסאם פרצו לעשרים אתרי התנחלויות (ישובים וקיבוצים) ו-11 אתרים צבאיים בשעות ספורות. הכיבוש הבין כי הוא נכשל בהכנעת האדם הפלסטיני וריסוק התנגדותו.

בתפיסתו ובתפיסתם של כותבים נוספים באתר, המבצע התחיל ונגמר ב-7 באוקטובר בניצחון פלסטיני מכריע של ארגון החמאס. היה זה ניצחון אלוהי, כמו שתיאר ד"ר חאלד קדומי במאמר שכותרתו: "[חמאס מבצעת היסטוריה](#)" שכתב יום לאחר פרוץ המלחמה:

"לכן עלינו להכין את עצמנו למערכה זו (מול ישראל), בכל האמצעים העומדים לרשותנו, כולל קידוש וחיזוק האמת והצדק לעם הפלסטיני. עלינו לתמוך באופן מקיף ובכל התחומים בקרב השחרור עד להתגשמות ההבטחה האמיתית. [מסרנו לבני ישראל בספר לאמור, פעמיים תחמסו את הארץ ותתנשאו מאוד]. כאשר התקיימה הפעם הראשונה, שילחנו בכם את עבדינו גיבורי המלחמה והם פשטו אל תוך המושבות וכך קוימה ההבטחה" (קראן, 17 4-5). פסוקים אלו מתוך סורת המסע והעלייה לשמיים הופיעו רבות בקרב תומכי חמאס ומבחינתם מסמלים הבטחה אלוקית להשמדת ישראל. הבטחה הכתובה בקראן.

פעיל החמאס, ח'מיס אלקטיטי, סיכם את הקרבות ב-7 באוקטובר 2023 במאמר שכותרתו "[קרעי בית העכביש](#)"- הקרב הגדול הזה הוא המבול של אל-אקצא. הוא מזכיר לבני כל האומה [האסלאמית] את הקרבות של המוסלמים, את [קרב] בדר הגדול ואלח'נדק (קרב התעלה או השוחה בשנת 627 לספירה בו הותקפה מדינה על-ידי אנשי מכה, שבטים ערביים נוספים, ויהודים שהצטרפו אליהם. המגנים בראשות הנביא מחמד חפרו שוחות ומשם הדפו את המתקפה) וח'יבר (קרב נגד יהודי אלח'יבר ופליטים יהודים ממדינה לבין אנשי מחמד. הקרב התרחש בשנת 629 לספירה והסתיים בניצחון מוסלמי) ו[קרני] חטין (קרב בו הביס צלאח א-דין את הצבא הצלבני בשנת 1187 ובכך הביא לקצה של ממלכת הצלבנים) ועין ג'אלות [קרב עין חרוד] (קרב שנערך ב-1260 לספירה בין הממלוכים לבין המונגולים שנחשבו ככופרים באותה עת. הקרב הסתיים בניצחון ממלוכי). זה מזכיר גם את הניצחון האחרון שהושג ברצון ערבי מאוחד לפני חמישים שנה בקרב הגדול על המעבר (קרב תעלת סואץ במלחמת יום הכיפורים ב-1973).

אולם מה קורה כשרבים מתחילים לשאול האם חמאס טעה כאשר יצא למלחמה בעזה? האם הניצחון האלוהי כפי שכינו דוברי חמאס את הקרבות ב-7 באוקטובר לא הפך לנכבה שנייה? חמאס חזה שישראל לא תיכנס לרצועת עזה לתמרון קרקעי, ושהמלחמה שתפרוץ בעקבות האירועים תסתיים תוך זמן קצר בשל לחץ בינלאומי כבד על ישראל. הצפייה של חמאס הייתה שישראל תיסוג חזרה לקווי ה-6 באוקטובר תוך ניהול משא ומתן על שחרור אסירים סיטונאי בשל הרגישות הישראלית הגבוהה לחיי אדם. צפיות

אלו נכזבו. מניין ההרוגים ברצועת עזה הולך ועולה, מרבית גדודי חמאס פורקו מיכולות צבאיות וארגוניות, ורצועת עזה, שנחשבה עד לא מזמן ארץ ג'האד משוחררת, הולכת ונכבשת מחדש.

במצב כזה ועל רקע ביקורת הולכת וגדלה בקרב חלקים בחברה הפלסטינית מתחילים לפרסם באתר חמאס את האובדן הישראלי. למשל, וליד עבד אלחי, במאמרו "[טופאן אלאקצא להסתכל רק על המספרים שלהם בלבד](#)". מצטט נתונים כלכליים שונים כמו אובדן ערך המטבע הישראלי, ירידה בהכנסות התיירות, ישובים נטושים, מספרי מפונים ואת הנתון שהעלייה לישראל הצטמצמה בחמישים אחוז לפחות לעומת המצב שהיה לפני המלחמה. מטרת המאמר - להרים את רוח האוכלוסייה לאחר מלחמה ארוכה ומתישה וסבל רב - ברורה. אל תסתכלו רק על הסבל וההקרבה שלכם הביטו מה הצלחנו לגרום לאויב.

מאמר נוסף שמנסה לעודד את האוכלוסייה הפלסטינית על רקע אובדן מצודת ההתנגדות בעזה הוא של ד"ר מחמד אלהינדי (פעיל מוכר ואחד מראשי הג'האד האסלאמי) שכותרתו: "[פירוק הישות הצינית לאור שינוי מאזן הכוחות](#)". אלהינדי מכיר בכך שרוב עזה נכבשה, מצודת ההתנגדות נפלה, ועזה הפכה לסוגיה הומניטרית שנשלטת לטעמו על-ידי כיבוש אכזר. אבל הוא מעודד את קוראיו בדברים הבאים:

"יש שיתוהו על עתיד העניין הפלסטיני ועתיד ההתנגדות בפלסטין לאחר אובדן מצודת ההתנגדות בעזה. למותר לציין כי לא ניתן לדבר על עתיד ההתנגדות הפלסטינית במנותק משינויים בינלאומיים ואזוריים. המצב בעולם משתנה, אמריקה עסוקה בסכסוכים ויריבויות עם רוסיה וסין, אינה במיטבה, ורוסיה מגלה מדי יום את חשיבות בניית הבריתות עם מדינות הדרום המוסלמי." הקרב המכריע הבא לשיטתו יתקיים ביהודה ושומרון שהפכה לדבריו למדינת ישראל השנייה. המאמר מסתיים בכך שההתנגדות הפלסטינית תכריע בסופו של דבר את ישראל.

מאמרים רבים עוסקים בקרבות המשפטיים של ישראל מול בתי הדין הבינלאומיים. האמירות כלפי פשעי חמאס, במיוחד בסוגיית פשעי המין שבוצעו ב-7 באוקטובר, מתוארות כשקריות. ישנם מאמרים רבים המעודדים את הציבור לראות כמה תומכים יש להם בעולם, ומדגישים את האירועים באוניברסיטאות בארצות הברית ואת התמיכה בעניין הפלסטיני ובמדינה הפלסטינית מצד מדינות רבות בעולם. פעיל החמאס, ד"ר עבד אלרזאק מקרי, התבטא נחרצות נגד גורמי פנים התוקפים את ההיגיון של חמאס לפתוח במלחמה מול ישראל. במאמר [טופאן אלאקצא הוא פתרון שהוא אורח חיים](#) הוא כותב: "הישרדותם של תושבי עזה על אדמתם היא תפארתם. חיי כבוד באוהלים על הריסות [הבתים] תורמים יותר להמשך ההתנגדות, וטובים יותר מהחיים בערי יוקרה שנבנו כשוחד לפלסטינים על מנת שיוותרו על עניינם ועל המקומות המקודשים להם. זוהי [עמדה מנוגדת] לאותו חלק מהפלסטינים העוסק בתוכניות של כניעה (רמז ברור לרשות הפלסטינית).

אשר להצהרתם [של אותם גורמים המבקרים את חמאס] כי "מבול אל-אקצא" נתן תירוץ לישראלים לכבוש שוב את עזה, הרי שהמערכה עדיין לא הסתיימה. עזה הייתה במצב שבו אין הבדל בינה לבין הכיבוש פרט לכך שמדינת הישות [ישראל] הקלה את חובותיה כלפי האוכלוסייה ככוח כובש בהתאם לדין הבינלאומי, [ישראל] גרמה לעולם ולמדינות ערב לשלם על צורכי העזתים במקומה.

אשר להצהרתם [של אותם גורמים המבקרים את חמאס] כי "שיטפון אלאקצא" ישים קץ לשליטת חמאס בעזה. המלחמה טרם הסתיימה והיום שאחרי עדיין לא הגיע. גם אם זה מה שיקרה, ייתכן שמוטב לחמאס להקל את חובות החיים שלו כלפי האוכלוסייה ולהתמסר כל כולו להתנגדות במסגרת ההיגיון של מלחמת גרילה כוללת בכל פלסטין. מלחמה זו תיערך תוך הפקת לקחי המלחמה, מעשי הגבורה שבה, ההישגים והאבדות

של ההתנגדות. הפקת לקחים זו תיקח בחשבון גם את אלו שתמכו בהתנגדות ואת אלו שבגדו בה ולא עמדו לצידה.

כמות האבדות הרבה במלחמה אינו מרגש את ד"ר עבד אלרזאק, לדבריו, באלג'יריה הרג הקולוניאליזם הצרפתי מיליון וחצי אלג'ירים במהלך שבע שנים. הדרך שבה ניתן להבטיח עצמאות מדינית היא רק בצורה של דם והקרבה.

ניתן לומר איפה כי בארגון החמאס מבינים ומשלימים עם כך שהובסו צבאית וכי מצודת ההתנגדות של רצועת עזה (קלעת אלמקואמה) נפלה. אחרי ימי האופוריה של חודש אוקטובר החלו להתפרסם כתבות המנסות לעודד את האוכלוסייה ולהסביר לה כי הקרבתה אינה לשווא. חמאס מודע לכך שמלחמת ה-7 באוקטובר נתפסת בעיני חלק מהציבור הפלסטיני כהימור מסוכן שפגע במטרה הפלסטינית. הימור שגרם למותם ופציעתם של מעל 118,000 פלסטינים (לפי אתר חמאס). האם חמאס יישאר כגורם שלטוני ברצועת עזה? זה תלוי בעיקר בנחישות הישראלית, שכן הצעתו האחרונה של הנשיא ביידן נתפסת בעיני חמאס כהודאה בכך שלמרות המלחמה חמאס ישרוד כגורם שלטוני ברצועת עזה. לפיכך, כל מתווה לסיום המלחמה אחרי הניצחון הצבאי המרשים של ישראל חייב לכלול את החלפת שלטון חמאס בגורם שלטוני אחר ובכך לאפשר תרגום של הניצחון הישראלי להישג מדיני.

ד"ר (סא"ל מיל") שאול ברטל הוא חוקר בכיר במרכז בס"א ועמית מחקר במרכז ללימודי המזרח באוניברסיטת ליסבון (Instituto do Oriente (IO) at the University of Lisbon) במהלך שירותו הצבאי שירת במגוון תפקידים ביהודה ושומרון. לימד במחלקה לתולדות המזרח התיכון ובמחלקה למדעי המדינה.